

तानसेन नगरपालिकाको अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृह सञ्चालन कार्यविधि, २०७८

प्रमाणीकरण मिति : २०७८/११/०५

प्रस्तावना :

संयुक्त राष्ट्रसंघद्वारा सन् २०३० सम्मका लागि तय गरिएको दिगो विकासका लक्ष्यहरु मध्ये लक्ष्य ५ मा लैङ्गिक समानता हासिल गर्न तथा सबै महिला तथा बालबालिकाहरुलाई सशक्तिकरण गर्ने उल्लेख गरिएको छ । आज भन्दा करिब २७ वर्ष अगाडि नेपालले संयुक्त राष्ट्रसंघको महिला विरुद्ध हुने सबै किसिमको भेदभाव उन्मुलन गर्ने महासन्धि (CEDAW) र यसको ईच्छाधीन आलेखलाई अनुमोदन गरिसकेको छ ।

नेपालको संविधान अनुसार प्रत्येक महिलालाई लैङ्गिक भेदभाव विना समान वंशीय हक, सुरक्षित मातृत्व र प्रजनन स्वास्थ्य सबन्धी हक प्रदान गरेको छ । महिला विरुद्ध धार्मिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, परम्परा, प्रचलन वा अन्य कुनै आधारमा शारीरिक, मानसिक, यौनजन्य, मनोवैज्ञानीक वा अन्य कुनै किसिमको हिंसाजन्य कार्य वा शोषण नगरिने व्यवस्था छ । यदि यस प्रकारका कार्यहरु भएमा कानून वमोजिम दण्डनीय हुने र पिडितहरुलाई कानून वमोजिम क्षतिपूर्ति पाउने हक रहेको छ ।

हिंसा भन्नाले कसैको सार्वजनिक वा निजी जीवनमा लैङ्गीकताको आधारमा शारीरिक, मानसिक, आर्थिक, यौनजन्य, सामाजिक घरेलु हिंसा लगायतको कार्यद्वारा कुनै व्यक्तिलाई क्षति वा पिडा हुने कार्य वा विभेदजन्य कार्य भन्ने बुझिन्छ । विशेष गरी महिला तथा बालिका विरुद्ध हुने हिंसाहरु लैङ्गिक हिंसा हुन । लैङ्गिक हिंसा सामाजिक अपराध हो । लैङ्गिक हिंसा राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमै चुनौतिको विषय बनेको छ । लैङ्गिक हिंसा अन्त्यका लागि राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा विभिन्न कानून नीति निर्देशनहरु तय भएका छन भने नेपालले अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा आफ्नो प्रतिवद्धता जाहेर गरिसकेको छ ।

माथि उल्लेख भए वमोजिम महिला तथा बालिकाहरु उपर हुने हिंसाजन्य कार्यहरु दण्डनीय भएकाले त्यस्तो कार्य नियन्त्रणको लागि तानसेन नगरपालिकाको न्यायीक समिति, जिल्लास्तरीय प्रहरी प्रशासन समेतबाट आ-आफ्नो क्षेत्राधिकार भित्रका कार्यहरु भैरहेका छन । हिंसाजन्य कार्यहरुबाट पिडित महिला तथा बालबालिकाको लागि कानूनीरूपमा साहायता उपलब्ध गरिरहेको अवस्था छ । हिंसाजन्य कार्यबाट परिवारमा बस्न नसक्ने अवस्थाका घरवार र आश्रयविहिन महिला र बालिकाहरुलाई अल्पकालिन रूपमा सुरक्षा, प्रारम्भिक उपचार, खान, बस्न र सामान्य दैनिक जीवनमा प्रयोगहुने लक्ताकपडा र अन्य सामानको व्यवस्था समेतको आधारभुत व्यवस्था गर्ने आवास गृह नगर क्षेत्रमा रहेकोले यस आवास गृहलाई पालिकास्तरबाट प्रभावकारी बनाउन आवश्यक रहेको छ । हिंसाबाट पिडित बालिका, महिला तथा उनिहरुसँग आश्रित बालबालिका समेतलाई संरक्षण गर्न अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृह तानसेन नगरपालिकामा व्यवस्थित रूपमा सञ्चालन गर्नको लागि यो कार्यविधि तर्जुमा गरी लागू गरिएको छ ।

२. कार्यविधिको नाम : यो कार्यविधिको नाम तानसेन नगरपालिकाको अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृह सञ्चालन कार्यविधि, २०७८ रहेको छ ।

३. परिभाषा :

विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यो कार्यविधिमा :

- क. आवास गृह भन्नाले नगरपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालित हिंसापिडित महिला तथा बालिकाहरुको संरक्षण गर्न सञ्चालन हुने अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृह (Safe House) सम्झनु पर्छ ।
- ख. आवास गृह सञ्चालन गरिने स्थान भन्नाले तानसेन नगरपालिका भित्र सञ्चालन गरिने स्थानलाई सम्झनुपर्छ ।
- ग. कार्यालय भन्नाले अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृह सञ्चालन हुने कार्यालयलाई सम्झनु पर्दछ ।
- घ. समिति भन्नाले अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृह सञ्चालनको लागि नगरस्तरमा गठित समितिलाई सम्झनु पर्दछ ।
- ङ. सेवा प्रदायक भन्नाले अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृह सञ्चालनको जिम्मेवारी लिएको निकाय अथवा संस्थालाई सम्झनु पर्दछ ।

४. अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृह सञ्चालनको उद्देश्य :

हिंसाजन्य कार्यबाट परिवारमा बस्न नसक्ने वा हिंसाजन्य कार्यमा परेका तर घरवार र आश्रय नभएका महिला तथा बालबालिकाहरुलाई अल्पकालिन रुपमा सुरक्षा, प्रारम्भिक उपचार, गास वास कपास लगायत आधारभुत कुराहरु व्यवस्था गर्ने ।

५. अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृह सञ्चालनका लागि संरचनात्मक ब्यवस्था :

(क) समन्वय तथा अनुमन समिति :

नगरपालिका क्षेत्रमा प्रभावकारी रुपमा अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृह सञ्चालन गर्ने कार्यलाई कार्यान्वयनका लागि सरोकारवाला निकायसँग समन्वय गर्ने तथा नीतिगत निर्णय, मार्गदर्शन र निर्देशन प्रदान गर्नको लागि देहाय बमोजिमको समन्वय तथा अनुगमन समिति गठन गरिने छ ।

१. उप-प्रमुख तानसेन नगरपालिका	अध्यक्ष
२. न्यायीक समितिको सदस्य	सदस्य
३. तानसेन नगरपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सदस्य
४. स्वास्थ्य शाखा प्रमुख, तानसेन नगरपालिका	सदस्य
५. प्रतिनिधि जिल्ला प्रशासन कार्यालय	सदस्य
६. महिला सेल प्रमुख, जिल्ला प्रहरी कार्यालय	सदस्य
७. गैर सरकारी संस्थाहरु मध्येबाट समितिले तोकेको संस्थाको प्रतिनिधि एक जना	सदस्य
८. सामाजिक विकास शाखा प्रमुख, तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	सदस्य सचिव

समितिले आवश्यकता अनुसार अन्य सम्बन्धित व्यक्तिहरूलाई आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

(ख) समन्वय समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

- ◆ केन्द्रलाई मार्गदर्शन, समन्वय र संरक्षण गरी प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्ने,
- ◆ अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृहबाट प्रदान हुने सेवाको सुनिश्चितताका लागि आर्थिक स्रोतको व्यवस्था गर्ने,
- ◆ नगरस्तरमा समाधान हुन नसकेका समस्याहरूलाई प्रदेश र संघीय सरकार तथा सम्बन्धित निकायमा पठाउने,
- ◆ अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृह सम्बन्धित सबै संस्था व्यक्ति र समूहले पालना गर्नुपर्ने आचार संहिता तयार गरी लागू गर्ने,
- ◆ हिंसापीडित वा प्रभावित व्यक्तिहरूलाई थप सेवा एवम् पुनर्स्थापना गर्नुपरेमा संघ र प्रदेश तहमा समन्वय गर्ने,
- ◆ नगर क्षेत्र र अन्य स्थानीय तह तथा स्थान वा अस्पतालहरूमा स्थापना गरिएका एकद्वार सङ्घट व्यवस्थापन केन्द्रलाई आवश्यक नीतिगत निर्देशन दिने र सो केन्द्रसँग कार्यगत समन्वय एवम् सहकार्य गर्ने,
- ◆ यौनजन्य हिंसा, बलत्कारबाट पीडित बालिका/किशोरीहरूलाई आवासीय शिक्षाका लागि जिल्लास्थित निकायहरूसँग समन्वय गर्ने,
- ◆ केन्द्रबाट सम्पादित कार्यहरूको नियमित अनुगमन र समीक्षा गरी समस्याको समाधान गर्ने,
- ◆ स्थानीय तहको न्यायिक समितिसँग समन्वय गरी काम गर्ने,
- ◆ आर्थिक वर्षको अन्तमा उपलब्ध बजेट र खर्चको व्यहोरा सार्वजनिक गर्ने ।

६. अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृहका मुख्य कार्यहरू :

- ◆ हिंसाको पहिचान गर्ने (पहिचान र छनौट)
- ◆ प्रभावितलाई उपचार गर्ने (चिकित्साजन्य उपचार तथा मनोसामाजिक परामर्श)
- ◆ उपयुक्त प्रेषण सेवा प्रदान गर्ने (चिकित्साजन्य, कानूनी जानकारी तथा सामाजिक सञ्जाल)
- ◆ स्वास्थ्य क्षेत्र, समुदाय, जिल्ला, प्रदेश र संघीय रूपमा रहेका नागरिक समाज विभिन्न निकायहरूसँगको समन्वय (सुरक्षित बसाइ, पुनःस्थापना, जनचेतना तथा रोकथाम)
- ◆ अभिलेख तथा प्रतिवेदन

७. छनौटको प्रक्रिया :

अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृहमा बस्नको लागि छनौट गर्दा देहायवमोजिमको प्रक्रिया पूरा गर्नु पर्दछ ।

- ७.१ तानसेन नगरपालिकामा गठित न्यायीक समिति, प्रहरी प्रशासन र अदालतमा समेत सेवा लिन आउने तथा उद्धार गरिएका पिडित महिला तथा बालबालिकाहरुको लागि कानूनी रुपमा साहायता उपलब्ध भएको अवस्थाका हिंसापिडित महिला, अन्य संरक्षकहरु, उनिहरुका बालबालिका तथा अलपत्र परेका वा आकस्मिकरुपमा उद्धार गरिएका सवन्धित निकाय जिल्ला प्रहरी कार्यालय, नगरपालिकाको न्यायीक समिति वा जिल्ला प्रशासन कार्यालयबाट प्रमाणित हुनु पर्दछ ।
- ७.२ सेवा शुरु हुनु अगाडि हिंसापिडित महिला तथा बालबालिकाहरुलाई सरकारी स्वास्थ्य संस्था वा मान्यता प्राप्त अस्पतालमा स्वास्थ्य जाच गराई निजको स्वास्थ्य अवस्था प्रमाणित तथा सल्लाहा सुझाव परामर्श प्राप्त गरेको हुनु पर्दछ ।
- ७.३ हिंसापिडित महिला तथा बालबालिकाहरुको लागि अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृहमा राख्नुभन्दा अगाडि उसको सुरक्षामा समस्या भएमा सो को जानकारी दिनुपर्नेछ । समितिले सोहि अनुसारको सुरक्षा व्यवस्थाको लागि पहल र व्यवस्थापन गर्नुपर्नेछ ।
- ७.४ सेवा अवधि सिफारीस गर्ने निकायले प्रस्ताव गर्ने र समय थप गर्नुपर्ने भएमा सो को लागि अनुमती लिनुपर्ने छ ।
- ७.५ सेवा सञ्चालनको सम्बन्धमा सम्झौतामा उल्लिखित जिम्मेवारी सेवा प्रदायकले पूरा गर्नेछ भने सो को व्यवस्थापन समन्वय तथा अनुगमन समितिले गर्नुपर्ने छ ।
- ७.६ गैर सरकारी सस्थाको साभेदारीमा सेवा ग्राहिको लागि राहत पुनस्थर्नापना र क्षतिपूर्ति कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने छ ।

अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृह नगर समन्वय तथा अनुगमन समितिले आवास गृह सञ्चालनका लागि नगर क्षेत्रमा सञ्चालनमा रहेको संघ संस्थालाई पहिलो प्रथमिकतामा राखी आवश्यकता अनुसार अन्य संघ संस्था, सरकारी वा सार्वजनिक घरहरु वा सहयोगी संघ संस्थाका घरहरु प्रयोगमा ल्याउन आवश्यक कार्य गरी सञ्चालन गर्न पहल गर्नेछ ।

८. बैठक, समन्वय, अनुगमन, मुल्याङ्कन तथा प्रतिवेदन :

अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृह समन्वय तथा अनुगमन समितिले अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृहबाट भएका कार्यहरुको नियमित अवलोकन तथा अनुगमन गर्नको लागि न्यूनतम चौमासिक रुपमा बैठक वसी सञ्चालन गर्ने संस्थाले पेश गरेको प्रतिवेदन तथा आवश्यकता अनुसार नियमित अनुगमन तथा कार्यको मुल्याङ्कन गर्ने र सुझाव प्रदान गर्ने तथा सो को कार्यन्वयनको अवस्था बारेमा जानकारी आदान प्रदान गर्नेछ ।

८.१. प्रतिवेदन :

प्रतिवेदनको लागि अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृहमा निम्नलिखित अभिलेख राख्नु पर्ने छ ।

- ◆ प्रभावित महिला तथा बालबालिकाको दर्ता किताब
- ◆ संरक्षित ब्यक्तिको दैनिक हाजिरी किताब
- ◆ प्रभावितको ब्यक्तिगत गोप्य फाईल
- ◆ दोहोरो लेखा प्रणालीमा केन्द्रको आम्दानी खर्चको पारदर्शी लेखा तथा सो को पुष्टि गर्ने कागजात
- ◆ समितिको निर्णय किताब
- ◆ स्वास्थ्य उपचार, मनोसामाजिक विमर्श, कानूनी सेवाको विवरण खुल्ने सेवापिच्छे लगत र समन्वय समितिले तोकेको अन्य कागजात

८.२ वित्तिय व्यवस्थापन :

अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृह सञ्चालनको लागि देहायको प्रयोजनमा देहायवमोजिम सिमाभित्र रहेर खर्च गर्नु पर्दछ ।

- ◆ मालसामान : खाट, विस्तारा, पर्दा, भाडाकुडा, टेलिभिजन, खातापाता लगायतका सञ्चालनको लागि आवश्यक सामग्रीहरु प्रयोग तथा सरसफाइका सामग्रीहरु खरिद
- ◆ औषधि उपचार : समन्वय समितिले तोकेको अस्पतालमा उपचार गराउँदा विरामी तथा कुरुवा समेतको खाना खर्च, सामान्य औषधि उपचार तथा गाडिभाडा खर्च
- ◆ खाजा तथा खाना खर्च वापत समितिले निर्णय वमोजिम प्रतिव्यक्ति प्रतिदिन लाग्ने खर्च
- ◆ अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृह सञ्चालन भएको संस्थाको लागि विद्युत, खानेपानी, टेलिफोन, इन्टरनेट खर्च
- ◆ संस्थाको लागि अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृह प्रमुख, सहयोगी तथा गाड ब्यवस्थापनको लागि न्यूनतम जनशक्ति खर्च
- ◆ संस्थाको भवन मर्मत तथा व्यवस्थापन खर्च
- ◆ विशेष अवस्थामा समितिले निर्णय गरी पिडतलाई प्रदान गर्ने खर्च रकम

९. विविध :

९.१ ब्याख्या गर्ने अधिकार

यस निर्देशिकामा उल्लेखित दफाहरुको कार्यान्वयन सम्बन्धमा कुनै द्विविधा परेमा अन्तिम ब्याख्या गर्ने अधिकार अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृह समन्वय तथा अनुगमन समितिमा रहने छ ।

९.२ संशोधन सम्बन्धी व्यवस्था

यस निर्देशिकामा ब्याख्या गरिएको कुनै दफा वा उपदफाहरु संशोधन गर्नुपरेमा अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृह समन्वय तथा अनुगमन समितिले गर्नेछ ।

९.३ वाधा अड्काउ फुकाउने

यस निर्देशिकामा उल्लेखित दफाहरुको कार्यान्वयन सम्बन्धमा कुनै वाधा अड्काउ परेमा सोको व्यवस्था गर्ने अधिकार अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृह समन्वय तथा अनुगमन समितिमा रहने छ ।

९.४ निर्देशन दिन सक्ने

कार्यक्रम सञ्चालन तथा यस निर्देशिकामा उल्लिखित दफाहरुको कार्यान्वयनको लागि अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृह समन्वय तथा अनुगमन समितिले आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ । साथै कार्यक्रम कार्यान्वयन, अनुगमन र मुल्याङ्कन तथा ब्यवस्थापनको सिलसिलामा आवश्यक पर्ने फारामहरुको ढाँचाहरु अल्पकालिन सुरक्षित आवास गृह समन्वय तथा अनुगमन समितिबाट स्वीकृत गरिने छ ।